

POSTANOWIENIE

19 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszczke

na posiedzeniu niejawnym 19 lutego 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa A.C., J.I. i S.I.

przeciwko B. S.A. w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej B. S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 27 grudnia 2022 r., VI ACa 638/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od B. S.A. w W. łącznie na rzecz A.C., J.I. i S.I. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25 czerwca 2021 r., XXV C 384/19, Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo kredytobiorców o ustalenie i zapłatę. Sąd uznał, że brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności umowy kredytu jako sprzecznej z ustawą albo sprzecznej z zasadami współżycia społecznego. W ocenie Sądu, umowa nie zawiera niedozwolonych postanowień umownych. Jednak nawet w razie przyjęcia abuzywności mechanizmu przewalutowania (przeliczania) należałoby uznać, że łączący strony stosunek umowny stanowi umowę kredytu walutowego, w których wysokość świadczeń stron została określona we franku szwajcarskim.

Wyrokiem z 27 grudnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że ustalił nieistnienie stosunku prawnego

wynikającego z nieważnej umowy o kredyt z 27 listopada 2007 r. oraz zasądził od pozwanego banku na rzecz kredytobiorców 126 383,99 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 kwietnia 2019 r. Sąd podkreślił, że brak jest podstaw do uznania umowy za kredyt walutowy. Umowa dotyczyła kredytowania nabycia nieruchomości w walucie polskiej, nie przewidywała w ogóle możliwości wypłaty kredytu w walucie obcej. Umowa ma charakter umowy o kredyt denominowany, powodowie zawarli ją jako konsumenci. Sąd wskazał, że postanowienia umowy nie były indywidualnie uzgodnione, co wynika już z samego sposobu zawarcia umowy. Postanowienia umowy dotyczące denominowania kwoty kredytu określają świadczenia główne stron, jednak nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Te postanowienia mają charakter abuzywny gdyż przyznają przedsiębiorcy prawo do jednostronnego kształtowania wysokości świadczeń stron umowy, które może być wykorzystane do zawyżenia świadczeń konsumenta. Skutkuje to nieważnością umowy, gdyż po wyeliminowaniu klauzul kursowych w kredycie waloryzowanym do waluty obcej, nie wiadomo, w jakiej wysokości mają być spłacane raty, skoro były one wyrażone w walucie obcej, co czyni umowę niewykonalną. Ponadto w ocenie Sądu, nie jest dopuszczalne łączenie stopy LIBOR z kredytem złotowym. W świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej należy opowiedzieć się przeciwko możliwości zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych dyspozytywnymi przepisami prawa. Powodowie mają interes prawny w dochodzeniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z nieważnej umowy kredytu. W związku z nieważnością umowy, na podstawie art. 410 w zw. z art. 405 k. c. mogą też żądać zwrotu wszystkich kwot, które świadczyli na podstawie tej nieważnej umowy.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania ze względu na następujące zagadnienia prawne:

1) czy na etapie oceny możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego i stwierdzenia braku możliwości funkcjonowania Umowy bez tych postanowień uznanych za abuzywne, dopuszczalne jest ustalenie treści umowy (stosunku prawnego), w zakresie który był regulowany przez abuzywną normę, na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. z art. 41

ustawy - Prawo wekslowe lub art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. ze wskazanymi w przypisie kilkudziesięcioma przepisami, z których na zasadzie analogii iuris lub analogii legis wynika, że w polskim prawie obowiązuje generalna norma, zgodnie z którą wartość waluty obcej określa się według kursu średniego NBP;

2) czy jeżeli bez abuzywnego postanowienia umowa kredytu dewizowego nie może obowiązywać, to dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną, o ile tylko zastosowanie środków krajowych zapewnia doprowadzenie do sytuacji jaka miałyby miejsce, gdyby umowa nie zawierała tego abuzywnego postanowienia;

3) czy art. 358 § 2 k.c. stanowi szczegółowy przepis dyspozytywny, który znajduje zastosowanie z mocy prawa (automatycznie) w miejsce abuzywnego postanowienia określającego sposób ustalenia kursu franka szwajcarskiego, na potrzeby dobrowolnych i fakultatywnych operacji związanych z przeliczaniem przy wypłacie i przy spłacie kredytu;

4) jaki charakter posiada wyrok Sądu w zakresie orzeczonych skutków abuzywności w postaci unieważnienia spornej Umowy kredytu (konstytutywny czy deklaratoryjny) w odniesieniu do roszczeń pieniężnych o zwrot nienależnych świadczeń, a w konsekwencji, kiedy powstaje obowiązek rozliczeń stron w związku z unieważnieniem funkcjonującej dotąd umowy kredytu, tzn. kiedy roszczenia restytucyjne stron przedmiotowej umowy stają się wymagalne oraz od kiedy należy liczyć odsetki za opóźnienie w zapłacie tychże należności;

5) czy wynikający z art. 212 § 2 k.p.c. w zw. z art. 156¹ k.p.c. w zw. z art. 156² k.p.c. w zw. z art. 3851 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 i 2 Dyrektywy 93/13 w zw. z art. 267 i 288 TFUE oraz w zw. z art. 4 ust. 3 TUE obowiązek poinformowania konsumenta przez sąd o konsekwencjach prawnych wynikających z unieważnienia w całości zawartej umowy kredytu obejmuje konieczność poinformowania konsumenta o możliwości dochodzenia przez Bank roszczeń wynikających z unieważnienia umowy, w tym roszczenia o zapłatę tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału (nawet jeżeli istnienie tych roszczeń nie jest ostatecznie przesądzone), aby konsument mógł świadomie i dobrowolnie podjąć decyzję o skorzystaniu z przysługujących mu uprawnień;

6) czy w sytuacji, w której mechanizm przeliczenia należności w oparciu o tabele kursowe banku, ma charakter fakultatywny, zastosowanie winien mieć reżim art. 385¹ § 1 i § 2 k.c., art. 385² k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany bank wskazał również, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dotyczące tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów walutowych są abuzywne, w przypadku stwierdzenia przez sąd, że uprawnienie banku do jednostronnego ustalania kursu franka szwajcarskiego narusza rażąco interesy konsumenta i jest niezgodne z dobrymi obyczajami: czy abuzywna jest wówczas wyłącznie określająca sposób ustalenia wartości franka szwajcarskiego, czy też wszystkie postanowienia dotyczące walutowego charakteru kredytu, tj. także te stanowiące, że wysokość zobowiązań z Umowy kredytu wyrażona została w walucie obcej.

Bank powołał się również na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, przejawiająca się w zastosowaniu przez Sąd odwoławczy dyspozycji art. 385¹ § 1 k.c. i sankcji z art. 58 § 2 k.c. do umowy kredytu stricte dewizowego (walutowego), z całkowitym pominięciem charakteru przedmiotowej umowy, jej specyfiki, jak również wyłącznie fakultatywnego charakteru postanowień dotyczących wypłaty i spłaty kredytu w PLN, które w toku postępowania zostały uznane za abuzywne.

Kredytobiorcy złożyli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wnieśli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W odniesieniu przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zauważyć, że skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej

sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania. Z tych samych względów nie można przyjąć, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Należy zauważyć, że uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako

obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili.

Problemów prawnych nie budzi też to – wobec treści art. 385¹ § 1 i 2 k.c. – które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc związanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodom przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(Ł.W.)

[a.ł.]